

מסורת הש"ם

^{[א] (לעולם ע"ש)},

הגהות הב"ח

^(א) גבי ודקא אפכינהו ואומניהו:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה א' דמאחרי בו' יום שני הוה. וקשה לי הא בזה לא בעי שלומי דבי העירו היה צאמת חייב וחוה בכלל מה דמשני אלא דאקדמי אקדומי וכמ"ש רש"י ד"ה דמקדמי דכל שקודם שנצתה כת שניה להעיד נעשה מעשה טגי. להעיד נעשה מעשה טגי. שאומרים שאחר שהעירו נעשה המעשה וי"ע:

מרובה פרק שביעי בבא קמא

מדסיפא. בשמי כיתות. להכי תלי רישא בסיפא דרישא לא ניחא לן לאוקמה בשמי כיתות אלא בג' משום דקתני שהרי הרב אומר כן ואי דלא אתאי כת אחרייתי מקמי דידעו ואמרו איפכא לא הוה ניחא ליה בהני דמפקי ליה לעבד לחירות אלא מדסיפא מיתוקמא

בשמי כיתות וע"כ במיפך והומה

מוקמית ליה הלכך רישא נמי אוקי במיפך והומה: **שהרי העבד אומר כן**. דניחא ליה דמפקי ליה לחירות ויהיבי ליה דמי עין: **בפראי**. אותן שזומינן: **אילימא דלא קמודו**. הנך בתראי בנצלל דעבד כלל אלא דקאמרי עמנו הייתם ותו לא מדי: **כוליה עבד**. בעי קמאי לשלומי: **ואפכינהו**. והאנו ליה לרב לפוטרו מדמי עין שהן מרובין מדמי שן ומיהו עבד נפיק לחירות: **ואומניהו**. והכא ליכא למימר כדאמר רבא ברישא דאתאי כת אחרייתי מקמי דידעו ואמרי איפכא סימא את עינו והפיל את שינו דאי אתאי כת אחרייתי ברישא והדר אמרי הני הפיל את שינו וסימא את עינו כיון דלא אפומייהו פסקינן דינא אלא בראשונים שמוקיקים את הרב לדמי שן שיטנו בכלל דמי עין של אחרונים אפילו נמנאלו וזוממין אלו האחרונים לא היו מחייבו דאין עדים וזוממים מתחייבים עד שיגמר הדין על פיהם הלכך הן סיפא מוכחא לפוס ריהטא בשמי כיתות ומיפך והומה: **וסיכי דמי**. צין רישא וצין סיפא כיון דהשתא מוקמת לה במיפך והומה ובשמי כיתות עדים הכי דמי:

אי דמאחרי אחורי הני בפראי. כגון דאמרי קמאי יום ראשון הוה מעשה ואתו בתראי ואמרי *יום שני הוה מעשה ואיפכא הוה: **אכתי כוליה עבד בעי לשלומי לרב**. דכי מחייבי ליה מיום ראשון להוליא עבדו לחירות אכתי לא הוה צר חיובא דהא ציוס שני הוה מעשה ואכתי כוליה עבד בעי לשלומי לרב דכי אתו לאסהודי לחיוביה לרב אכתי לאו צר חיובא הוה: **דמקדמי אקדומי הני בפראי**. שהם מודים דקודם שנצתה כת ראשונה להעיד נעשה מעשה: ואי דלא. העמידו העבד לרבו דצין קודם שנצתה כת ראשונה להעיד אכתי כולי דמי עבד בעי שלומי דהא כוליה בעי אפסודיה

מיניה דאכתי גצרא לא מיחייב דאי הוה בעי הוה אתא לצי דינא ומודה ומפטור דמודה בנקם פטור וחירות דשן ועין קנסא הוה:

כשעמד צדין. על הצנלות הללו ע"י עדים אחרים צב"ד אחר ומייצוהו להניח העבד וצרח דהשתא אי קאתי בעלים קמן הא לא מהניא ליה הודאה וקמצע ליה האי עבד הפלת את שיני וסימת את עיני והעמדתין צדין ונתחייבת לי דמי עיני והציא עדים אלו על כך ואתו סהדי אחרייני ואפכינהו ואמרו לא חייבינהו צ"ד אלא דמי שן ואומניהו הלכך צין רישא וצין סיפא אדמי **עבד** לא מחייבי דהא מצ"ד קמא נפק עבד לחירות אלא שזה היה מחזיק בו אבל דמי עין משלמי לעבד צבצב דרישא דהא ממונא דעין אית ליה גביה במית דין קמא וקצעו הני למיפטריה ובסיפא משלמי דמי עין לרב דקא מחייבי ליה אשקרא וע"כ בדאפכינהו מוקמת ליה דאי לאו הכי כיון דליכא סהדי אצי דינא קמא כוליה עבד בעי שלומי: **דוקיא דרבא**. דהכחשה תחילת הומה היא מהיכא: **אילימא מרישא**. דמוקי לה בשלש כיתות סוף סוף מי קא איתכשחו דמיהוי עדותן צטילה בהכחשה דקמאי הא אי לאו מיתומי דינא כוותייהו פסקינן ויהיב דמי שן דישנו בכלל עדות הראשונים ומשום הכי מהניא בהן תורת הומה אבל גבי שנים אומרים הרב ושנים אומרים לא הרב דאיתכחשו קמאי ולא קטלינן ליה ולעולם*) אימא לך כיון דצטיל סהדוטייהו לא מהניא בהו תורת הומה: **מדרישא**. מוכחא בשלש כיתות דקתני שהרי הרב אומר כן אלמא דאתו כת אחרייתי ברישא דהוה מחייב ליה דמי עין: **סיפא נמי בשלש**. כיתות ונהי דלא אפשר דמהוי כת אחריית קודמת דא"כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל והני אמרי הפיל והדר סימא לא מיגמר דינא אפומייהו למיתן דמי עינא אלא דמי שן והוי בכללל דמרוייהו וכיון דלא נגמר הדין על פיהם לא מחייבי הני מניעאי בזהומה דכת שלשית מיהו הכי מוקי לה דאתו הני צי תרי ברישא ואמרי הפיל והדר סימא ופסקינן לדינא אפומייהו כו': **דקא מנכשי לקמאי**. ובטלה עדותן דלא יעיד דמים היחידים וקתני דכי נמנאלו וזוממים על ידי כת שלשית משלמין: **אלא סיפא למא** לי לאוקמה בדוחקא בשלש כיתות הא בתרי קגיא ובדאפכינהו ואומניהו ורישא כדמשמע בשלשה ודלא בדאפכינהו ומיהו מינה ליכא למידק מידי:

עד.

כדפרכינן לעיל בטר דמפקי ליה לחירות דמי עין צעי לשלומי ליה ויכולין לומר לטובתו צאלו כדאמר צפ' היו בודקין (סנהדרין מה). דיכולין לומר לאוסרה על בעלה צאלו וי"ל דלמאי דמוקי לה השתא במיפך והומה מסקינן דאיריי כשעמד כבר צדין ומסתמא כבר נתפרסם הדבר שיאל העבד לחירות והרב

צעלמו מודה דקתני שהרב אומר כך שעמד צדין וכל עיקר שנצאין לדין עכשיו לפי שהעבד תוצע דמי עינו ומזמין את הרב צדין לדין ורבו מודה לו דמי שינו לכך כי אתו סהדי לא אתו אלא לגרע כחו של עבד שאם יצאו עדים על דמי עינו לא יהיה ממש בדצריהם ויודעים הם שיצאו עדים אצל מעיקרא לא הוה ידעינן דמיידי כשעמד צדין אפי' הרב מודה כמה פעמים לריך העבד לעדים דמודה בקנס פטור משום הכי פריך שפיר בטר דמפקי ליה לחירות כו' וא"ת למא דחק אציי לאוקמי לסיפא במיפך והומה כיון דצעמד צדין מוקמינן לה יאמר שהעבד תוצעו דמי עינו והרב מודה לו דמי שינו והציא עבד עדים דהפיל את שינו וסימא את עינו וצאו עדים והזימום וי"ל דודאי ה"ה כך שוה אם מיפך הוה ע"י הודאת הרב כמו על פי עדים אלא אורחא דמילתא נקט שאין רגילות הרב להודות כלל אלא כשש עדים דנצר:

דאבתי גברא לא מחייב. אין הטעם משום דאי

הוה צעי הוה אתי לצ"ד ומודה ומיפטור דאפי' לשמואל דאמר לקמן (דף עה.) מודה בנקם ואח"כ צאו עדים חייב הכא כיון דלא עמד צדין לא חשצין לגצרא צר חיובא לענין קנס כדפרישית בסוף הגמיה (לעיל לג. ושם: ד"ה איכא) כשמעתין דהחלטת השור: **ונמצאו וזוממים קמאי**. בנך סיפא הולרך לומר

שהעדים שהזכירו בצרייתא שהזימו הם היו ראשונים משום דלריך לומר דפסקינן לדינא אפומייהו דאין העדים וזוממים משלמים עד שיגמר הדין על פיהם ואם לא שצאו תחילה לא ה"מ למפסק דינא אפומייהו אבל ברישא אע"פ שצאו לסוף פסקינן **דינא אפומייהו: עבד בל דהו מימר**

אמר. הרבה יש לתמוה אמאי קאמר כל דהו דלגמרי צאין לסיועיה: הוה

לא מהניא ליה הודאה וקמצע ליה האי עבד הפלת את שיני וסימת את עיני והעמדתין צדין ונתחייבת לי דמי עיני והציא עדים אלו על כך ואתו סהדי אחרייני ואפכינהו ואמרו לא חייבינהו צ"ד אלא דמי שן ואומניהו הלכך צין רישא וצין סיפא אדמי **עבד** לא מחייבי דהא מצ"ד קמא נפק עבד לחירות אלא שזה היה מחזיק בו אבל דמי עין משלמי לעבד צבצב דרישא דהא ממונא דעין אית ליה גביה במית דין קמא וקצעו הני למיפטריה ובסיפא משלמי דמי עין לרב דקא מחייבי ליה אשקרא וע"כ בדאפכינהו מוקמת ליה דאי לאו הכי כיון דליכא סהדי אצי דינא קמא כוליה עבד בעי שלומי: **דוקיא דרבא**. דהכחשה תחילת הומה היא מהיכא: **אילימא מרישא**. דמוקי לה בשלש כיתות סוף סוף מי קא איתכשחו דמיהוי עדותן צטילה בהכחשה דקמאי הא אי לאו מיתומי דינא כוותייהו פסקינן ויהיב דמי שן דישנו בכלל עדות הראשונים ומשום הכי מהניא בהן תורת הומה אבל גבי שנים אומרים הרב ושנים אומרים לא הרב דאיתכחשו קמאי ולא קטלינן ליה ולעולם*) אימא לך כיון דצטיל סהדוטייהו לא מהניא בהו תורת הומה: **מדרישא**. מוכחא בשלש כיתות דקתני שהרי הרב אומר כן אלמא דאתו כת אחרייתי ברישא דהוה מחייב ליה דמי עין: **סיפא נמי בשלש**. כיתות ונהי דלא אפשר דמהוי כת אחריית קודמת דא"כ דקמאי אמרי סימא והדר הפיל והני אמרי הפיל והדר סימא לא מיגמר דינא אפומייהו למיתן דמי עינא אלא דמי שן והוי בכללל דמרוייהו וכיון דלא נגמר הדין על פיהם לא מחייבי הני מניעאי בזהומה דכת שלשית מיהו הכי מוקי לה דאתו הני צי תרי ברישא ואמרי הפיל והדר סימא ופסקינן לדינא אפומייהו כו': **דקא מנכשי לקמאי**. ובטלה עדותן דלא יעיד דמים היחידים וקתני דכי נמנאלו וזוממים על ידי כת שלשית משלמין: **אלא סיפא למא** לי לאוקמה בדוחקא בשלש כיתות הא בתרי קגיא ובדאפכינהו ואומניהו ומיהו מינה ליכא למידק מידי:

ניפוק

עין משפט ונר מצוה

צה א מיי פ"ט מהל' עדות הלכה ב':

רבינו חננאל

מדיספה במיפך והומה, רישא נמי במיפך והומה. דקתאני סיפא במיפך מעידנו באיש פלוני שהפיל שן עבדו ואחרי כן סימא עינו שהרי העבד אומ' כן ומצאו זוממין משלמין דמי עין לרב. ואמ', היכי דאמי או לימא דלא מורד המזימין בחבאל כלל. דמי כוליה עבד בעי לשלומי לרב. אלא דמהדיי הכי אותו היום שהערתם שהפיל שן עבדו עמנו הייתם אתו היום במקום פלוני, אלא מקודם לכן סימא שן עבדו עמנו הוויא ויצא לחירות בדמי עינו ואחר כך חבלו והפיל שנו, כי האי גונא דואי משלמין דמי עין לרב. ומדיספא לא מיתוקמא אלא במיפך והומה, רישא נמי במיפך והומה. והאי דקתאני משלמין דמי עין לרב אחר שפוחתין לו דמי השן. וחזרנו לבאר דוקיא דרבה דרייק מהא מתניתא דהכחשה תחילת הומה היא, מנין. ואמי' רב אשי רבה הכי דייק מדרישא בשלוש כיתות, סיפא נמי בשלוש כיתות, ואי איפשר להעמיד ההכחשה ברישא דקימא לן האחרונים מכחישין את הראשונים ואם נאמר שהעידו הראשונים כי הפיל ואחר כך סימא ונתחייב הרב לתת דמי עין לעבד, ובאו אחרים והכחישום ואמי' סימא ואחר כך הפיל, נמצאו הראשונים מוכחשין. באה כת שלישית והזימו כת הראשונה, חייבין לשלם דמי עין לרב היה לו לומר ולמה אמרה הבריתא דמי עין לעבד אלא ודאי כת האמצעית נמצאו זוממין והם מכחישין ולא מוכחשין ולא שמעי מינה ולא מידי כי כך דייק רבה מסיפא. ובמקמה לסיפא כגון דאתו תרי ואשהדיו דהפיל שינו ואחר כך סימא עינו דבעי הרב לשלם דמי עין ובאו אחרים והכחישו ואמי' סימא ואחר כך הפיל ובאה כת שלישית והזימו את הכת הראשונה המוכחשת וכיון שהזומו נתחייבו לשלם דמי עין לרב כדקתאני בבריתא. ודייק רבה מדבריינן ממונות הוכחשו ואחר כך הוזמו משלמין הם, הכי נמי בדיני נפשות אם הוזמו אחרי שהוכחשו נהרגין. ובא אביי ודחה לדוקיא דרבה, והתקפה דר' יורא פשוטה ודחריה היא,